



جمهوری اسلامی ایران  
وزارت فرهنگ و آموزش عالی  
شورای عالی برنامه ریزی

مشخصات کلی برنامه و سرفصل دروس  
دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی



گروه علوم انسانی

مصوب سیصد و هفتاد و هشتمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی  
مورخ ۱۳۷۸/۵/۳

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی



کمیته تخصصی:  
گرایش:  
کد رشته:

گروه: علوم انسانی  
رشته: تاریخ انقلاب اسلامی  
دوره: کارشناسی ارشد

شورای عالی برنامه‌ریزی در سیصد و هفتاد و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۷۸/۵/۳ براساس طرح دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی که توسط گروه علوم انسانی تهیه شده و به تأیید رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرده، و مقرر می‌دارد:

**ماده ۱)** برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم‌الاجرا است.  
**الف:** دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت فرهنگ و آموزش عالی اداره می‌شوند.  
**ب:** مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی و براساس قوانین، تأسیس می‌شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای عالی برنامه‌ریزی می‌باشند.  
**ج:** مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می‌شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

**ماده ۲)** این برنامه از تاریخ ۱۳۷۸/۵/۳ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم‌الاجرا است.

**ماده ۳)** مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد رشته تاریخ انقلاب اسلامی در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی ابلاغ می‌شود.

رأی صادره سیصد و هفتاد و هشتمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی  
مورخ ۱۳۷۸/۵/۳  
در خصوص برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی

۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی که از طرف گروه  
علوم انسانی پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.

۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجرا است

رأی صادره سیصد و هفتاد و هشتمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ ۱۳۷۸/۵/۳ در مورد  
برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد رشته تاریخ انقلاب اسلامی صحیح است، به مورد اجرا گذاشته  
شود.

دکتر مصطفی معین

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

دکتر علی شریعتمداری  
رئیس گروه علوم انسانی

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی  
خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمایید.

دکتر سید محمد کاظم نائینی

دبیر شورای عالی برنامه‌ریزی



# فصل اوّل

مشخصات کلی بر نامه



## بسمه تعالی

### مشخصات دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی

#### مقدمه:

انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی (س) رویداد بزرگی است که در دو دهه پایانی قرن بیستم معادلات سیاسی منطقه و حتی جهانی را متغیر ساخت و شگفتی ساز بزرگ قرن نام گرفت. از آنجا که علل و عوامل اصلی پیدایش این انقلاب بزرگ به لحاظ ایدئولوژیک، ریشه در تاریخ نهضت‌های انبیاء و آیین اسلام داشته و تاریخ یکصد سال اخیر نیز در ایجاد زمینه‌های سیاسی - فرهنگی و اجتماعی آن نقش بسزایی داشته است، لذا پژوهشگرده امام خمینی (س) به عنوان یک نهاد علمی و آکادمیک، ضرورت ایجاد رشته «تاریخ انقلاب اسلامی» را به منظور بررسی علمی و همه جانبه این رخداد عظیم اعلام می‌دارد. در این رشته تربیت محقق و پژوهشگر در مقطع کارشناسی ارشد، پیرامون زندگانی و اندیشه امام (س) و ماهیت انقلاب اسلامی به لحاظ تاریخی و تئوریهایی مطرح شده از جانب متفکران خارجی و داخلی مد نظر می‌باشد. بعلاوه تلاش خواهد شد که فرضیات و نظریه‌های جدیدی از سوی پژوهشگران، ارائه گردد.

#### ۱- اهداف

- ۱- انجام پژوهش‌های تاریخی - سیاسی در زمینه تاریخ انقلاب اسلامی
- ۲- تربیت پژوهشگر در این زمینه
- ۳- ایجاد زمینه مناسب برای پرورش افکار تاریخی و سیاسی و دادن آگاهیهای جامعه
- ۴- شناخت علل و عوامل پیروزی انقلاب اسلامی و آفت‌های آن
- ۵- تربیت افراد متخصص و اعضای هیئت علمی برای دانشگاهها و مراکز آموزش عالی

#### ۲- طراحی دوره و شکل نظام

ضوابط آموزشی دوره کارشناسی ارشد طبق آیین‌نامه‌های مصوب وزارت فرهنگ و آموزش عالی می‌باشد.

شرایط ورود به دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی

- داشتن حداقل گواهینامه لیسانس از موسسات آموزش عالی کشور یا دانشگاههای خارج از کشور که مورد تایید وزارت فرهنگ و آموزش عالی می‌باشد.



- گذراندن دروس کمبود و پیش‌نیاز برای داوطلبانی که رشته تحصیلی دوره کارشناسی آنها متناسب با رشته «تاریخ انقلاب اسلامی» نباشد. تعداد واحدها به تشخیص گروه تاریخ انقلاب اسلامی خواهد بود. (حداکثر تا ۲۴ واحد)

- عدم اشتغال به تحصیل در مؤسسات آموزش عالی کشور.

- موفقیت در آزمون ورودی و مصاحبه شفاهی.

- ارائه گواهی موافقت سازمان متبوع با ماموریت آموزشی داوطلب به طور تمام وقت در پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی در صورتی که داوطلب شاغل در دستگاههای دولتی است.



### ۳- برنامه دوره

برنامه دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی ۳۲ واحد به شرح زیر می‌باشد:

الف - دروس تخصصی ۲۴ واحد

ب - پایان‌نامه ۸ واحد

موضوعات پایان‌نامه‌ها در ارتباط با دروس و واحدهای گروه تاریخ انقلاب اسلامی خواهد بود و تشخیص اولویت موضوعات بر عهده گروه می‌باشد.

### ۴- نقش و توانایی

فارغ‌التحصیلان این دوره با توانایی و تخصصی که در زمینه تاریخ انقلاب اسلامی حاصل می‌کنند، می‌توانند در زمینه امور پژوهشی و آموزشی دستگاهها و مؤسسات ذینفع نقش مؤثری را ایفا نموده و به تدریج با کسب آمادگی و حضور در مراکز مختلف و بزرگ علمی و پژوهشی داخل یا خارج کشور در ترویج تاریخ انقلاب اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (س) و تربیت انسانهای متعهد متخصص از طریق تدریس در دانشگاهها و همکاری در مؤسسات فرهنگی انجام وظیفه کنند.

### ۵- ضرورت و ارجحیت

انقلاب اسلامی پایان‌دهنده به یک دوره طولانی سلطنت شاهنشاهی در ایران و آغاز عصر جدید در حیات سیاسی جامعه ما می‌باشد. علاوه بر تأثیرات داخلی آن ابعاد جهانی نیز به خود گرفته و مهمترین پدیده قرن بیستم مورد توجه بوده است از این رو، نظر بسیاری از جامعه‌شناسان، مورخان و سیاستمداران و دیگر اندیشمندان جهان را به خود معطوف داشته است. شناخت انقلاب اسلامی گستره وسیع وظیفه نیروهای انقلابی و عرصه آن چهره مطلوب آن به جهانیان است. طبیعی است اگر جامعه ما نتواند نسل جوان داخل کشور و حتی ملت‌های دیگر

کشورها را تغذیه فکری ننماید، تبلیغات فکری و سیاسی نیروهای مخالف انقلاب اسلامی آن را بر خواهند کرد و چهره‌ای تحریف شده از آن ارائه خواهند داد. از این رو تربیت پژوهشگران و محققان آگاه بر اوضاع جامعه و انقلاب بایستی در اولویت برنامه‌های کشور و مسئولان انقلاب اسلامی قرار بگیرد.

### ۶- شرایط ورود و پذیرش دانشجو

- داشتن مدرک تحصیلی معتبر (بر اساس ضوابط وزارت فرهنگ و آموزش عالی) در سطح کارشناسی.
- عدم اشتغال به تحصیل در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی.
- در صورتی که داوطلب شاغل در دستگاههای دولتی باشد، ارائه گواهی از سازمان متبوع مبنی بر موافقت با تحصیل تمام وقت در این دوره.
- گذراندن دروس کمبود و پیش‌نیاز برای داوطلبان که در رشته تحصیلی آنها، دروس پیش‌نیاز پیش‌بینی شده در این برنامه نبوده است (به تشخیص گروه مجری این برنامه).
- موفقیت در آزمونهای ورودی (بر اساس مواد و کیفیت مورد نظر گروه مجری).

### ۷- مواد و ضرایب امتحانی

- |  |   |
|--|---|
| ۱- زبان عربی                                   | ۲ |
| ۲- زبان انگلیسی                                | ۲ |
| ۳- تاریخ معاصر ایران                           | ۴ |
| ۴- تاریخ اسلام                                 | ۱ |
| ۵- تاریخ ایران بعد از اسلام                    | ۲ |
| (با تکیه بر تاریخ تحولات جنبشهای فکری و سیاسی) |   |
| ۶- تاریخ جهان                                  | ۱ |



**دروس پیش نیاز ۲۴ واحد به شرح زیر می باشد:**

پیش نیاز یا زمان ارائه درس	ساعت			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری	جمع			
		۵۱	۵۱	۳	زبان تخصصی (الف)	۱
		۵۱	۵۱	۳	زبان تخصصی (ب)	۲
		۳۴	۳۴	۲	روش تحقیق (الف)	۳
		۳۴	۳۴	۲	روش تحقیق (ب)	۴
		۳۴	۳۴	۲	کلیات و مبانی علم تاریخ	۵
		۳۴	۳۴	۲	آشنایی با رایانه	۶
		۳۴	۳۴	۲	فلسفه تاریخ	۷
		۶۸	۶۸	۴	کلیات تاریخ ایران	۸
		۳۴	۳۴	۲	شناسایی و نقد منابع تاریخ معاصر ایران	۹
		۳۴	۳۴	۲	جامعه شناسی تاریخی ایران	۱۰
		۴۰۸	۴۰۸	۲۴	جمع	





دروس تخصصی دوره کارشناسی ارشد تاریخ انقلاب اسلامی

پیش‌نیاز یا زمان ارائه درس	ساعت			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری	جمع			
 <p>ره‌یافتهای نظری و تحولات اندیشه سیاسی در اسلام و ایران</p> <p>تاریخ تحولات سیاسی ایران از مشروطیت تا شهریور ۱۳۲۰</p> <p>تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران از شهریور ۱۳۲۰ تا ۱۳۴۲</p> <p>تاریخ جنبش‌های اسلامی معاصر</p> <p>زندگانی و اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)</p> <p>تاریخ تحولات جهانی در قرن بیستم</p>		۳۴	۳۴	۲	دولت و مدنیت در تاریخ صدر اسلام	۱
		۳۴	۳۴	۲	تاریخ تحلیلی تحولات تشیع در ایران	۲
		۳۴	۳۴	۲	ره‌یافتهای نظری و تحولات اندیشه سیاسی در اسلام و ایران	۳
		۳۴	۳۴	۲	تاریخ اندیشه اصلاح‌طلبی دینی با تکیه بر علما	۴
		۳۴	۳۴	۲	تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران از مشروطیت تا شهریور ۱۳۲۰	۵
		۳۴	۳۴	۲	تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران از شهریور ۱۳۲۰ تا ۱۵ خرداد ۱۳۴۲	۶
		۳۴	۳۴	۲	تحولات سیاسی و اجتماعی جامعه ایران از ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ تا پیروزی انقلاب اسلامی	۷
		۳۴	۳۴	۲	تاریخ تحولات جهانی در قرن بیستم	۸
		۳۴	۳۴	۲	تاریخ جنبش‌های اسلامی معاصر	۹
		۳۴	۳۴	۲	زندگانی و اندیشه سیاسی امام خمینی (س)	۱۰
		۳۴	۳۴	۲	شناخت و تحلیل انقلاب اسلامی ایران	۱۱
		۳۴	۳۴	۲	شناخت مقایسه‌ای و تحلیلی انقلاب اسلامی و انقلاب‌های بزرگ جهان در پرتو تئوریهای انقلاب	۱۲
		۴۰۸	۴۰۸	۲۴	جمع	

# فصل سوّم

سرفصل دروس





## دولت و مدنیت در تاریخ صدر اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت شالوده‌ها و ساختار سیاسی - اجتماعی جامعه اسلامی و سیر تحول و تطور آن در صدر اسلام

سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)

- معرفی و بررسی منابع
- توضیحی درباره مفاهیم دولت و مدنیت.
- مشخصات عمومی و کلی دولت و مدنیت در شبه جزیره عربی قبل از ظهور اسلام با تکیه به ساخت قدرت در جامعه قبیله‌ای حجاز.
- تأسیس دولت در مدینه: مبانی نظری و شالوده‌های اصلی قدرت در دولت مدینه در عهد نبوی، حاکمیت سیاسی در تنوری و عمل، مردم و جایگاه جامعه در اندیشه و عمل پیامبر (ص)، حقوق متقابل دولت و امت، حقوق سیاسی، اقتصادی و اجتماعی اقلیت‌های دینی در جامعه مدینه، معاهدات و پیمانهای سیاسی.
- ترکیب اجتماعی جامعه مدینه، دولت و طبقات اجتماعی و قبایل مختلف، حقوق بدویان، مناسبات بدویان و حضریان از دیدگاه دولت مدینه.
- دولت و اقتصاد مدینه، مبانی اصلی درآمدهای دولتی.
- قشون و حقوق نظامی در دولت مدینه، فرماندهی نظامی و فرماندهان.
- تحولات ساخت دولت در عصر خلفا.
- ساخت دولت در عصر علوی.
- مدنیت در عصر خلفای ثلاثه - تحولات جامعه حضری و بدوی در عصر خلفاء، تغییرات ترکیب قومی و اجتماعی، اثرات فتوح بر ترکیب اجتماعی و اقتصادی اولیه، ظهور طبقات جدید، زمینداران بزرگ، بروز و ظهور شکافهای اجتماعی در عصر خلفای ثلاثه.
- علی (ع) و سیاست تغییر چهره اجتماعی، مناسبات قدرت و تلاش امام (ع) برای تجدید مدنیت عصر نبوی، ستیز با اشرافیت
- مناسبات اشرافیت و طبقه جدید با حکومت علوی
- شهرهای جدید: بافت و ترکیب.



## تاریخ تحلیلی تحولات تشیع در ایران

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت تاریخی از پیوند ایرانیان با تشیع و چگونگی ورود، بسط و گسترش آن در ایران از سده‌های نخست

هجری تا سده دهم (عصر صفوی)

سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)

- معرفی و بررسی منابع

مقدمه: ماهیت و خاستگاه تشیع و نقد و بررسی فرضیه‌های تکوین تشیع، نگاهی به تاریخ تحولات و انشعابات

تشیع در عصر حضور

- نخستین پیوندهای ایرانیان با علویان

- موالی و ریشه‌های گرایش آنان به اسلام و تشیع

- سلمان، مظهر پیوند تشیع و ایرانیان

- نخستین موالی شیعی و اولین پایگاه و خاندانهای شیعی در عراقین

- ایرانیان از جنبش‌های ضد اموی (قیام مختار)

- مهاجرت قبایل عرب شیعی به ایران و نقش آنان در گسترش تشیع در ایران مرکزی

- بررسی روند گسترش تشیع در شرق ایران بویژه خراسان بزرگ: قیام یحیی بن زید

- شیعیان ایرانی در عصر سفیانی و مروانی

- شیعیان ایرانی در عصر عباسی بویژه دوره آل بویه

- بررسی روند نفوذ و گسترش شاخه‌های اصلی تشیع در ایران: زیدیه، اسماعیلیه و امامیه

- تشیع در عصر سلجوقی: وضع فکری، سیاسی و اجتماعی شیعه

- تشیع در عصر خوارزمشاهیان و ایلخانان

- خواجه نصیر طوسی و فعالیت عالمان شیعی در عصر ایلخانان

- جنبشها و حکومت‌های شیعی - صوفی از اواخر عصر ایلخانی تا آغاز عصر صفوی (سربداران - مرعشیان -

حروفیان - نوربخشیان - نعمت‌اللهیان و مشعشعیان

- تشیع در عصر تیموریان و ترکمانان، ایران شرقی و ایران غربی

- دوره‌گذار تشیع از عصر ما قبل صفوی به عصر صفوی

- جمع‌بندی چگونگی، چرایی و نتایج نفوذ، بسط و گسترش تشیع در ایران از آغاز تا سده دهم هجری.

## رہیافتہای نظری و تحولات اندیشه سیاسی در اسلام و ایران

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد



هدف: بررسی و شناخت آثار و اندیشه‌های سیاسی در تاریخ اسلام و ایران

سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)

- معرفی و بررسی منابع

- سیاست، حکومت و مبانی آن در قرآن، سنت پیامبر و متون اصلی دینی

- پیدایش فرقه‌ها و اندیشه‌های سیاسی در تاریخ اسلام: شیعه، خوارج، مرجئه

- اندیشه سیاسی شیعه در دوره حضور

- اندیشه سیاسی سنی در قرون نخستین

- اندیشه سیاسی فرقه‌های سیاسی و کلامی، مرجئه، معتزله، اشاعره و خوارج

- اندیشه سیاسی زیدیه

- اندیشه سیاسی اسماعیلیه

- سه رهیافت کلی در اندیشه سیاسی متفکران مسلمان

الف - رهیافت فلسفی

فارابی، ابن مسکویه، ابوالحسن عامری، ابن سینا، میرداماد

ب - رهیافت اندرزنامه‌ای

ابن مقفع، ابوالمعالی کیکاووس بن وشمگیر، غزالی، خواجه نظام الملک، خواجه نصیر طوسی، دوانی، محقق

سبزواری، کشفی دارابی، محمد علی کرمانشاهی

ج - رهیافت فقهی - کلامی

۱- علما و فقهاء شیعی: شیخ مفید، شیخ طوسی، سید مرتضی، خواجه نصیر طوسی، علامه حلی، محقق کرکی،

شیخ بهائی، مجلسی، کاشف الغطاء، ملا احمد نراقی، شیخ مرتضی انصاری

۲- علماء و محدثان سنی: ائمه اربعه اهل سنت، ماوردی، بغدادی، ابن فداء، ابن تیمیه، غزالی، امام الحرمین

جوینی، فخر رازی، ابن روزبهان خنجی

## تاریخ اندیشه اصلاح طلبی دینی با تکیه بر علما

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: مبانی و تحولات اندیشه سیاسی در اسلام و ایران

هدف: شناخت اندیشه احیاء و اصلاح طلبی دینی متفکران مسلمان بویژه عالمان دینی

سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)



- معرفی و بررسی منابع

- مفهوم اصلاح طلبی در تاریخ اسلام و ایران

- نگاهی کوتاه و سریع به روند اصلاح طلبی از آغاز تاریخ اسلام تا سده سیزدهم هجری

- اصلاح طلبی نوین اسلامی - بستر و زمینه‌ها (بستر تاریخی و زمینه‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی

اصلاح طلبی نوین) علل و اهداف

- اندیشه اصلاح طلبی دینی و مقایسه آن با رهیافت‌های فکری سده سیزدهم هجری

سید جمال الدین اسدآبادی، بنیانگذار اندیشه احیاء و اصلاح نوین دینی

- اصلاح طلبان دینی در دوره معاصر از قبیل: شیخ محمد عبده، رشید رضا، کواکبی، حسن البنا و اخوان المسلمین،

اقبال لاهوری، ابوالاعلی مودودی

- اصلاح طلبان عثمانی از دوره تنظیمات تا زوال خلافت عثمانی

- اصلاح طلبان دینی در اندیشه علمای مشروطه خواه: آخوند خراسانی، آیت الله نائینی و سید عبدالحسین لاری،

مدرس

- مشروعه خواهان و اصلاح طلبی دینی (آراء شیخ فضل الله نوری، علی اکبر تبریزی، شیخ ابوالحسن مرندی)

- بررسی اندیشه‌های شریعت سنگلجی و کسروی در پرتو اندیشه اصلاح طلبی دینی

- آیت الله طالقانی، استاد محمدتقی شریعتی، مهندس بازرگان، استاد مطهری، دکتر شریعتی، امام خمینی (س)

- وجوه مشترک در اندیشه اصلاح طلبان دینی

- بررسی تحلیلی و سنخ شناختی از انواع اندیشه اصلاح طلبی در تاریخ معاصر

- جایگاه و نقش احیاءگران مسلمان در تاریخ معاصر جوامع اسلامی

- اصلاح طلبی دینی، اسلام و عصر مدرن (چالش‌ها و پاسخ‌ها)

## تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران از مشروطیت تا شهریور ۱۳۲۰

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

**هدف:** شناخت تحلیلی سیاسی و اجتماعی جامعه ایران از نهضت مشروطیت تا واقعه سوم شهریور ۱۳۲۰ با تکیه بر شناخت ریشه‌ها و ماهیت فکری، اجتماعی و اقتصادی نهضت مشروطیت، نقش طبقات اجتماعی و علماء دینی در فروپاشی نظام استبدادی، بررسی دستاوردهای نهضت و علل ناکامی آن، نقش قدرتهای خارجی در این دوره، جنبش‌های ملی و ضد استعماری، کودتای سوم اسفند، انقراض قاجار و علل و عوامل مؤثر در تکوین دولت پهلوی و سقوط رضا شاه

سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)



- معرفی و نقد و بررسی منابع

- بررسی تحلیلی ریشه‌های ناکامی نهضت مشروطیت

- نقش اشرار و طبقات مختلف در جامعه، فرآیند نهضت

- نگاهی به تحولات و دست‌بندی‌های بین‌المللی در آغاز قرن بیستم، مقدمات جنگ جهانی اول و آثار آن در ایران

- سیاست‌های روس و انگلیس در اواخر عصر قاجار

- جنگ جهانی اول و علل تغییر سیاسی سنتی انگلیس در ایران

- انگلستان و قرارداد ۱۹۱۹

- کودتای ۱۲۹۹ و بررسی ریشه‌های خارجی و داخلی آن

- نگاهی به جنبش‌های ملی و ضد استعماری: جنگل، خیابانی، پسیان، مجتهد لاری و ...

- روند صعود رضا خان به قدرت از سردار سپهی تا وزارت جنگ و رئیس‌الوزرای

- احمد شاه قاجار، رضاخان و انگلیس‌ها

- مبارزات اقلیت در مجالس چهارم، پنجم و ششم علیه رضا خان

- انگلیس، دولت‌های دوره فترت و عوامل بی‌ثباتی آنها

- غائله جمهوری، انگیزه‌ها و اهداف

- روند انحلال سلسله قاجاریه از مجلس پنجم به بعد

- مجلس مؤسسان و تاسیس سلسله پهلوی

- حکومت رضا شاه

الف: فرهنگ و مذهب

آموزش و پرورش، حوزه‌های علمیه، میسیونرها، مدارس خارجی، دانشگاه تهران، مطبوعات و کتاب، کشف حجاب و لباس متحد الشکل، سیاست مذهبی رضا شاه، اعزام دانشجویان به خارج، باستانگرایی و ناسیونالیسم

ب - اقتصاد

نفت، راه آهن، صنایع جدید، مالکیت ارضی، تجارت خارجی، نقد و بررسی ماهیت نوسازی اقتصادی در عصر رضا شاه.



ج - سیاست

ماهیت و ساخت دولت، کابینه‌های عصر رضا شاه، ارتش، شهربانی، مجلس، احزاب، نخبگان سیاسی، عدلیه، سیاست و روابط خارجی (آمریکا، انگلیس، شوروی، آلمان، ترکیه، افغانستان) نقد و بررسی نظریه گرایش رضا شاه به آلمان‌ها

د - جامعه

جامعه شهری ۲، جامعه روستائی، جامعه عشایری، سیاستهای عشایری (تخت قاپو کردن ایلات) قشر بندی و طبقات اجتماعی (روحانیت، روشنفکران، اصناف، کشاورزان، کارگران)  
- انگیزه‌ها و علل اشغال ایران و سقوط رضا شاه در شهریور ۱۳۲۰  
- جمع‌بندی تاریخ سی و پنج ساله از ۱۲۸۵ شمسی تا ۱۳۲۰ شمسی



## تاریخ تحولات سیاسی - اجتماعی ایران از شهریور ۱۳۲۰ تا ۱۵ خرداد ۱۳۴۲

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تاریخ تحولات سیاسی اجتماعی ایران از مشروطیت تا شهریور ۱۳۲۰

هدف: بررسی تحلیلی سیاسی و اجتماعی جامعه ایران از سقوط رضاشاه تا قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ با تکیه بر شناخت ریشه‌ها و ماهیت فکری، اجتماعی و اقتصادی جریانهای سیاسی و مذهبی، نقش طبقات اجتماعی و علمای دینی در روند تحولات این دوره بویژه نهضت ملی شدن نفت و قیام ۱۵ خرداد و نیز علل و ریشه‌های آنها و بررسی دستاوردها و علل ناکامی آن، نقش قدرتهای خارجی در این دوره، بررسی روند دیکتاتوری روزافزون محمدرضا شاه و سرکوب مخالفان دولت.

سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)

- معرفی و بررسی منابع

- عزل رضا شاه از سلطنت، دولت فروغی و انتقال سلطنت به محمد رضا شاه

- واکنش‌های مردمی علیه استبداد مخلوع

- وضع سیاسی - اجتماعی ایران در دوره اشغال (۲۴-۱۳۲۰) و کابینه‌های متزلزل و بی ثبات

- مطبوعات و احزاب سیاسی پس از سقوط رضا شاه

- سیاست انگلیس و شوروی و آمریکا در این دوره

- نفت شمال، شوروی و فرقه دموکرات آذربایجان

- قوام السلطنه و بحران آذربایجان، بررسی و تحلیل

- مجلس پانزدهم، مسأله نفت (حکیمی، ساعد و قرارداد گیس - گلشانیان و تأسیس جبهه ملی)

- سیاستهای حزب توده

- ملی شدن نفت و تشکیل دولت دکتر مصدق

- سیاست و اقدامات دولت دکتر مصدق (در زمینه اقتصاد، سیاست داخلی و اجتماعی، سیاست خارجی)

- بررسی و تحلیل نقش احزاب، آیت الله کاشانی، روحانیان و نیروهای سیاسی در دولت دکتر مصدق

- قیام ۳۰ تیر

- کودتای آمریکایی - انگلیسی ۲۸ مرداد ۳۲: زمینه‌ها، علل و عوامل، آثار و نتایج

- دولت زاهدی، سرکوب نهضت ملی و کنسرسیوم نفت

- واکنش نیروهای ملی - مذهبی



- آمریکا و انگلیس در ایران پس از کودتا
- تحولات سیاسی - اجتماعی ایران در دولت علاء، اقبال، شریف امامی (با تکیه بر پیمان بغداد، سرکوب فدائیان اسلام، تشکیل ساواک، انتخابات مجلس بیستم)
- تشکیل دولت امینی (علل، زمینه‌ها و اهداف)
- انحلال مجلس بیستم و مسأله اصلاحات
- احزاب و سازمان‌های سیاسی، ملی، مذهبی و ...
- دولت علم و مصوبه لایحه انجمنهای ایالتی و ولایتی
- نهضت روحانیان و امام خمینی (س) علیه دولت علم
- از عقب‌نشینی دولت علم تا دستگیری امام خمینی (س)، طلیعه قیام مردمی ۱۵ خرداد ۴۲
- جمع‌بندی از کودتای آمریکایی - انگلیسی ۲۸ مرداد تا قیام مذهبی - مردمی ۱۵ خرداد



## تحولات سیاسی و اجتماعی جامعه ایران از ۱۵ خرداد ۴۲ تا پیروزی انقلاب اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تحولات سیاسی و اجتماعی ایران از شهریور ۱۳۲۰ تا ۱۵ خرداد ۴۲

هدف: شناخت تحلیلی جامعه ایران، رژیم حاکم و نهضت انقلابی - اسلامی امام خمینی تا پیروزی انقلاب اسلامی.



سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)

- معرفی و بررسی منابع و مآخذ

رژیم پهلوی از اوائل دهه چهل تا پیروزی انقلاب اسلامی. تحولات ساختاری در نهادهای اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران در دولت هویدا.

اقتصاد:

الگوی اقتصاد تک محصولی، وابسته و نفتی ایران

خط مشی اقتصادی آمریکا برای ایران، تحول از اقتصاد زمینداری و کشاورزی به اقتصاد سرمایه‌داری صنعتی کمپرادور، افول کشاورزی خودکفا، ایران و رشد صنایع مونتاژ، عدم تعادل در تراز بازرگانی خارجی (بدون نفت)، تغییر الگوی مصرف، تبدیل شدن اقتصاد ایران به اقتصادی پیرامونی، مراحل گوناگون در اصلاحات ارضی امریکایی از سال ۴۲ تا سال ۵۰، برنامه‌های پنج ساله سوم تا ششم و تحلیل آن، نقش کمپانی‌ها و سرمایه‌گذاری خارجی در اقتصاد ایران، نقش شاه و وابستگان به دربار در اقتصاد کشور، مسأله نفت و اوپک و آثار افزایش قیمت نفت بر اقتصاد ایران، شهر و روستا و مهاجرت، حاشیه‌نشینی، فقر، تورم، بیکاری، فاصله طبقاتی و دیگر بحران‌های اقتصادی رژیم.

سیاست:

تحول در ترکیب نخبگان سیاسی در دهه چهل و پنجاه، جابجائی سهم و نقش قدرت خارجی در تعیین خط مشی داخلی کشور (امریکا و انگلیس)، ساخت سیاسی و فرآیند تشدید و تکمیل دیکتاتوری فردی شاه، از احزاب دولتی (ایران نوین و مردم) تا حزب واحد رستاخیز، پهلویسم و ایدئولوژی شاهنشاهی، وابستگی ساخت و نهادهای سیاسی به قدرت‌های خارجی، فرهنگ سیاسی رژیم، بحران‌های سیاسی (بحران مشروعیت، بحران مشارکت، بحران نفوذ و بحران توزیع)، ساواک و ارگان‌های سرکوب، تشدید خشونت و خفقان پس از قیام ۱۵

خرداد و بدنبال شکل‌گیری گروه‌های مسلح مبارز، اپوزیسیون رژیم: جریان‌های اسلامی، ملی و مارکسیستی، امام خمینی و روحانیون مبارز، مبارزه سیاسی - فرهنگی و مبارزه چریکی و مسلحانه، سازمان، احزاب و نیروهای مبارز، رژیم و فراماسونری، نیروهای مسلح و ارتش، ساخت و لایه‌بندی آن، اسلحه، تجارت و سیاست.

#### - سیاست خارجی:

جایگاه ایران در سیاست منطقه‌ای آمریکا، روابط آمریکا، انگلیس، شوروی، بلوک شرق با ایران، ایران و اسرائیل (همکاری‌های پنهانی رژیم با صهیونیسم)، شاه، ژاندارم منطقه، مشارکت در سرکوبی انقلابون ظفار، ایران و جنگ ویتنام، ایران و تحریم نفتی اعراب علیه حامیان اسرائیل.



#### - اجتماعی:

طبقات و قشریندی اجتماعی، نیروهای جدید اجتماعی و طبقه متوسط، تحرک اجتماعی، روشنفکران، روحانیان و تجار و پیشه‌وران، حوزه و دانشگاه، ساخت اجتماعی شهر و روستا، رشد جمعیت، توزیع و پراکندگی آن، جوانان و زنان، کارگران و دهقانان، نهادهای اجتماعی (خانواده و ...)

#### - فرهنگی:

سیاست فرهنگی رژیم، غرب‌گرایی و اسلام‌ستیزی، ناسیونالیسم و نهادهای فرهنگی (رادیو، تلویزیون، مطبوعات، باشگاهها و کاخ جوانان، مدرسه، دانشگاه و ...)، فرهنگ مردم و فرهنگ رژیم، گسترش ابتذال فرهنگی، (جشن فرهنگ و هنر شیراز و ...)، سانسور و آزادی فرهنگ و اندیشه، فرهنگ وابستگی و فرهنگ استقلال.

مروری به مهم‌ترین رخدادهای سیاسی، فکری، اقتصادی و اجتماعی ایران در دهه ۵۰: رشد نیروهای مبارز، تکامل اندیشه نوین اسلامی، جنبش دانشجویی، مبارزه مسلحانه، افزایش درآمد نفت و تأثیر آن بر اوضاع اقتصادی - اجتماعی کشور، اعتصابات کارگری و روحانیون انقلابی، روشنفکران مسلمان، سرکوب و بن‌بست جنبش چریکی، کاهش درآمد نفت و بحران اقتصادی، افزایش اصول انقلاب سفید، مبارزه با گرانفروشی، تغییر تقویم هجری، حزب رستاخیز، زندان و مبارزات زندانیان سیاسی، کارتر در کاخ سفید و سیاست حقوق بشر آمریکایی، فضای باز سیاسی، مرگ مشکوک دکتر شریعتی، شهادت حاج آقا مصطفی، مقاله روزنامه اطلاعات علیه امام خمینی، قیام ۱۹ دی قم و اعتلای جنبش انقلابی و مردمی از قیام تبریز تا ۱۷ شهریور، تاسوعا و عاشورای سال ۵۷، تغییر پیاپی دولت‌ها و بی‌ثباتی رژیم، رهبری بلا منازع امام خمینی، امام خمینی در پاریس، دولت بختیار و فرار شاه، مأموریت ژنرال هایزر امریکائی، بازگشت امام خمینی به کشور، ده روزی که ایران را تکان داد، از دوازدهم بهمن تا بیست و دوم بهمن ۵۷، مواضع سازمان و گروه‌های سیاسی داخلی نسبت به انقلاب، سیاست و مواضع قدرت‌های خارجی در برابر انقلاب، ۲۲ بهمن ۵۷ نقطه عطف در تاریخ ایران.

## تاریخ تحولات جهانی در قرن بیستم

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت تحولات جهانی در قرن بیستم بویژه جهان در آستانه تکوین انقلاب اسلامی ایران

سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)



- معرفی و بررسی منابع

- نگاهی کوتاه به گذشته (از انقلاب فرانسه تا انقلاب اکتبر)

- میراث قرن نوزدهم برای جهان در قرن بیستم

- استعمار و دسته‌بندی‌های بین‌المللی در آستانه جنگ جهانی اول

- علل و عوامل مؤثر در جنگ جهانی اول

- انقلاب اکتبر ۱۹۱۷، ماهیت، ابعاد و آثار

- جهان در فاصله دو جنگ جهانی (از صلح ورسای تا تجدید حیات آلمان)

- بحران تحولات آمریکا و شوروی از پایان جنگ اول تا آستانه جنگ دوم

- پیدایش و رشد نازیسم و فاشیسم در اروپا

- جنگ جهانی دوم، زمینه، علل و ابعاد

- تشکیل دولت صهیونیستی در سرزمینهای اشغالی و جنگهای اعراب و اسرائیل (زمینه‌های تاریخی، علل و

اهداف)

- آثار سیاسی، اقتصادی، نظامی و ایدئولوژیک جنگ جهانی دوم در

الف: اروپا ب: آسیا و آفریقا

- ایدئولوژی‌های سیاسی پس از جنگ جهانی دوم (مارکسیسم، ناسیونالیسم، اگزیستانسیالیسم)

- جنبش‌های ضد استعماری و استقلال طلب در مستعمرات (آفریقا- آسیا- آمریکای جنوبی)

- جنگ سرد و جهان دوقطبی

- لیبرالیسم سرمایه‌داری و سوسیالیسم کمونیستی

- دو اردوگاه جهانی (امریکا، اروپا و کشورهای پیرامونی؛ شوروی، چین و بلوک شرق)

- تضادها و رویارویی‌ها (جنگ دو کره)

- تضادهای موجود در هر یک از دو اردوگاه جهانی

- غیر متعهدا و جنبش عدم تعهد
- نوگرایی دینی و جنبش بازگشت به خویش در جهان سوم (آسیا و آفریقا)
- جهان در آستانه دهه ۱۹۸۰ (جهان صنعتی)
- ویژگی‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشورهای پیرامونی در آستانه دهه ۱۹۸۰ پیروزی انقلاب اسلامی در ایران
- فرآیند فروپاشی اردوگاه شرق، چگونگی و چرایی
- دوران گذار دهه ۹۰ و چشم‌انداز آن



## تاریخ جنبش های اسلامی معاصر

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تاریخ اندیشه اصلاح طلبی دینی با تکیه بر علما

هدف: شناخت ماهیت جنبش های اسلامی در صد سال اخیر و چگونگی و چرایی تکوین و تحول آنها

سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)

- معرفی و بررسی منابع

- نگاهی به عصر استعمار در قرن ۱۹ میلادی و سرزمین های اسلامی

- نخستین واکنش های ضد استعماری در ممالک مسلمان

- جهان اسلام در آستانه ورود به قرن بیستم

- جنگ جهانی اول و فروپاشی خلافت عثمانی

- نهضت مسلمانان در مصر، شام، هند و ...

- بررسی ریشه های تکوین جنبش های اسلامی معاصر

- سنخ شناسی جنبش های اسلامی معاصر

- عملکرد و دستاوردهای جنبش های اسلامی معاصر

- اخوان المسلمین در مصر، مسلمانان در نهضت آزادی هند، اقبال و مسلم لیگ، جنبش الجزایر، جنبش فلسطین از

آغاز تا امروز، قیام و مبارزات ضد استعماری روحانیان شیعی در عراق، لبنان؛ از حرکت المحرومین تا حزب الله،

جنبش های اسلامی در شمال آفریقا ( تونس، مراکش، مصر، لیبی، صحرا)



## زندگانی و اندیشه سیاسی امام خمینی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ جنبش‌های اسلامی معاصر

هدف: شناخت زندگی، مبارزات و اندیشه امام خمینی (س)

سرفصل درسی: (۳۴ ساعت)

معرفی و بررسی منابع



۱- زندگانی امام خمینی (س)

۱-۱- دوران کودکی و تحصیل

۱-۲- امام خمینی در فاصله رحلت آیت الله حائری تا رحلت آیت الله بروجردی (۱۳۱۵ تا ۱۳۴۰ ش)

۱-۳- امام خمینی از رحلت آیت الله بروجردی تا پیروزی انقلاب اسلامی

الف: دوران مرجعیت

ب: دوران رهبری

- از رحلت آیت الله بروجردی تا نهضت امام علیه انجمن‌های ایالتی و ولایتی

- قیام ۱۵ خرداد ۴۲، حبس و حصر امام

- اعتراض علیه کاپیتولاسیون، تبعید

- امام در دوران تبعید (ترکیه - نجف)

- مهاجرت به پاریس

- اوجگیری انقلاب اسلامی از ورود امام به پاریس تا پیروزی بهمن ۵۷

۱-۴- امام خمینی از تأسیس نظام جمهوری اسلامی تا ارتحال (۱۳۵۷ تا ۱۳۶۸ ش)

الف: از پیروزی انقلاب تا آغاز جنگ تحمیلی

ب: دوران جنگ تحمیلی

ج: پذیرش قطعنامه و پایان جنگ

۲- اندیشه سیاسی امام خمینی (س)

- مبانی فقهی، فلسفی، کلامی و عرفانی اندیشه سیاسی امام خمینی از کتاب کشف الاسرار تا ولایت فقیه



- تکامل اندیشه سیاسی امام خمینی از نجف تا تأسیس نظام جمهوری اسلامی
- تکوین نظریه ولایت مطلقه فقیه: زمینه‌ها و علل
- مجمع تشخیص مصلحت و دولت مدرن در اندیشه امام خمینی
- دیدگاه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی امام
- جمع‌بندی تحلیلی از سیر تکاملی و وحدت مند زندگی و اندیشه امام خمینی
- نگاهی به زندگی و اندیشه امام در آئینه جهان: دیدگاه متفکران و تحلیلگران جهان درباره امام خمینی



## شناخت و تحلیل انقلاب اسلامی ایران

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: زندگانی و اندیشه سیاسی امام خمینی

هدف: شناخت تحلیلی انقلاب اسلامی ایران، ریشه‌ها و ماهیت آن

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)

- معرفی و بررسی منابع

گزارشی اجمالی و زمانی از وقایع عصر انقلاب: از مبارزه چریکی و بن‌بست آن تا اعتلای جنبش انقلابی اسلامی

مردمی (از ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۷)

- تبیین عوامل فکری به ویژه نوگرایی دینی دهه پنجاه در ظهور پدیده انقلاب

تحلیل نقش نیروهای اجتماعی نوظهور، برآمده از اجرای برنامه‌های نوسازی رژیم

- شبه مدرنیزاسیون فرهنگی رژیم و تعارض‌ها و بحران‌های فرهنگی

- تشدید استبداد و امحاء تدریجی همه ابعاد و اشکال آزادی و دموکراسی

افزایش سرکوب خشونت‌بار مخالفان بوسیله دستگاه‌های سرکوبگر رژیم (ساواک، شهربانی، کمیته مشترک)

شیوع فساد در همه ارکان حکومت و ناکار آمدن کردن دستگاه اداره کشور، تشدید نارضایتی مردم

بررسی ساختار اقتصادی و تعارض‌های آن (اقتصاد شهر و روستا)

بحران مشروعیت، نفوذ، توزیع و مشارکت در دولت و جامعه

بحران هویت

بن‌بست ایدئولوژی سیاسی غیر اسلامی (ناسیونالیستی، مارکسیستی) در ایران

اسلام ایدئولوژیک و انقلابی پاسخی به بحران‌ها

- امام خمینی و حوزه‌های علمی دینی، از مرجعیت فقهی تا رهبری سیاسی - انقلابی

- روشنفکران مسلمان، روحانیان مبارز و مردم

- نگاهی به تحولات جهانی و سیاست آمریکا در سال ۱۳۵۵، شرایط بین‌المللی انقلاب اسلامی

- جمع‌بندی تحلیلی از چگونگی و چرایی اعتلای جنبش مردمی - اسلامی و پیروزی انقلاب در بهمن ۵۷

- نقد و بررسی دیدگاه‌های گوناگون درباره انقلاب اسلامی با تکیه بر دیدگاه امام خمینی (س)



## شناخت مقایسه‌ای و تحلیلی انقلاب اسلامی و انقلابهای بزرگ جهان در پرتو تئوری‌های انقلاب

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ تحولات جهانی در قرن بیستم - بررسی تحلیلی انقلاب اسلامی

هدف: شناخت انقلاب اسلامی بر اساس روش تطبیقی و بررسی آن با توجه به تئوری‌های انقلاب

سرفصل درس: (۳۴ ساعت)



- معرفی و بررسی منابع

- بررسی اجمالی و زمانی انقلاب‌های بزرگ جهان (فرانسه، روسیه، چین، ...)

مطالعه وجوه اشتراک و افتراق انقلاب اسلامی با سایر انقلابات بزرگ

بررسی تئوریه‌ها و الگوهای نظری در تبیین و تحلیل پدیده انقلاب:

تئوری‌های جامعه‌شناختی انقلاب

تئوری‌های روانشناختی انقلاب

تئوری‌های اقتصادی انقلاب

تئوری‌های سیاسی انقلاب

- با توجه به نظریه متفکرانی از قبیل توکویل، دورکهایم، وبر، پاره‌تو، مارکس، هانا آرنست، چالمرز جانسون.

- سوروکین، کرین برینتون، برینگتون مور، هانتینگتون

- آشنایی با الگوهای مطالعه تطبیقی انقلاب‌های بزرگ، پرینتون، مور، اسکاچپول

- نظریه‌های انقلاب و پدیده انقلاب اسلامی، بررسی میزان کارآمدی تئوری‌های موجود انقلاب در تبیین انقلاب

اسلامی

- تلاش پژوهشگرانه برای دستیابی به مدل تئوریک ویژه انقلاب اسلامی



جمهوری اسلامی ایران  
ارت فرهنگت آموزش عالی

بیت عالی

تاریخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۳

شماره ۲۳/۳۶۴۹

پیوست



حداقل و حداکثر واحدهای درسی درمقاطع مختلف آموزش عالی  
(مصوبات جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ مورخ ۱۳۷۳/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۳/۱۱/۹)

شورای عالی برنامه ریزی

شورای عالی برنامه ریزی به پیشنهاد گروههای برنامه ریزی و براساس بازنگری پروی برنامههای آموزشی، حذف، دروس ناموفق و واحدهای غیرضرور و ادغام شاخهها در بعضی از رشتههای تحصیلی، حداقل و حداکثر واحدهای درسی مقاطع مختلف آموزش عالی را به شرح زیر تصویب کرد این مصوبات از تاریخ تصویب قابل اجرا است و به موجب آن مصوبات قبلی لغو میگردند.

۱- دورههای کارشناسی حداقل ۶۷ و حداکثر ۷۲ واحد  
۲- دورههای کارشناسی حداقل ۱۳۰ واحد و حداکثر ۱۳۵ واحد (برای رشتههای مختلف فنی و مهندسی حداکثر ۱۴۰ واحد)

۳- دورههای کارشناسی ناپیوسته حداقل ۶۵ و حداکثر ۷۰ واحد

۴- دورههای کارشناسی ارشد ناپیوسته حداقل ۲۸ و حداکثر ۳۲ واحد (که از این تعداد ۴ تا ۱۰ واحد اختیاسی به پایان نامه دارد).

۵- دورههای کارشناسی ارشد پیوسته حداقل ۱۷۲ و حداکثر ۱۸۲ واحد

۶- دورههای دکتری Ph. D. حداقل ۴۲ و حداکثر ۵۰ واحد (که از این تعداد ۱۶ تا ۳۰ واحد می تواند اختیاسی به رساله داشته باشد).

در اینصورت:

الف: گروههای برنامه ریزی موظف اند کلیه برنامههای مصوب رشتههای مربوط به خود را بررسی کرده و با حذف واحدهای غیر ضرور، سقف واحدها را در مقاطع مختلف تحصیلی به سطح تعیین شده فوق کاهش دهند.

ب: این تقابیل واحدها و برنامههای جدید برای دانشجویان ورودی سالهای تحصیلی ۱۳۷۳-۷۴ و بعد از آن قابل اجرا است.

ج: دانشجویان ورودی قبل از ۱۳۷۳ نیز می توانند وضعیت تحصیلی خود را با برنامه جدید تطبیق دهند، در این صورت تطبیق واحدها و دروس با برنامه های جدید حسب مورد برعهده شورای آموزشی گروه یا کمیته تحمیلات تکمیلی مؤسسه ذیربط است.

رای صادره جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی در خصوص تقلیل واحدهای درسی درمقاطع مختلف تحصیلی صحیح است به برجام اجرا گذارده شود.

دکتر سید محمد رضا هاشمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی  
معاونت محترم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی  
و رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی  
خواهشمنداست به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

سید محمد کاظم نائینی

دبیر شورای عالی برنامه ریزی

۲۱۹



جمهوری اسلامی ایران  
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بسم تعالی

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۵

شماره ۱۱۳/۲۶۶۳



دستورالعمل اجرایی موضوع کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد مصوب جلسه ۲۹۳ شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۳

- ۱- گروه‌های برنامه ریزی موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه برنامه‌های مصوب مربوط به خود را بازنگری کرده و سقف واحدها را تا حد مجاز کاهش دهند.
- ۲- برنامه‌های اصلاح شده از تاریخ ابلاغ، برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.
- ۳- دانشجویان شاغل به تحصیل می‌توانند براساس سقف تعیین شده در برنامه جدید، به تشخیص گروه آموزشی، به وسیله ذی ربط و با رعایت شرایط زیر فارغ التحصیل شوند:
  - ۳-۱: واحدهای درسی الزامی دوره را اعم از عمومی، پایه، اصلی و تخصصی تا سقف مجاز در برنامه جدید، گذرانده باشند.
  - ۳-۲: برای رشته‌هایی که هنوز برنامه جدید آنها ابلاغ نشده است، سقف واحدها در دوره کارشناسی برای رشته‌های فنی و مهندسی ۱۴۰ واحد و برای سایر رشته‌ها ۱۲۵ واحد و برای دوره کارشناسی ارشد ۲۲ واحد است.
  - ۳-۳: آن دسته از دانشجویانی که در شمول بند ۳-۱ قرار نمی‌گیرند یعنی تعداد واحدهای گذرانده شده آنها کمتر از حد مجاز است، می‌توانند از نیمسال تحصیلی بعد کمبود واحدهای درسی خود را تا سقف تعیین شده برابر برنامه جدید بگذرانند، در این صورت:
    - الف: کلیه واحدهای گذرانده شده قبلی دانشجوی، حتی اگر در برنامه جدید حذف شده باشد، پذیرفته می‌شود.
    - ب: در سہائی در برنامه جدید با تعداد واحد کمتر یا بیشتر عرضه شده‌اند و دانشجویان در سہارا قبلاً گذرانده است، براساس همان تعداد واحد گذرانده شده از وی پذیرفته می‌شود و نیازی به گذراندن واحدهای اضافی برای آن دروس را ندارد.
    - ج: گذراندن سہائی از برنامه قدیم که در برنامه جدید حذف شده است، برای دانشجویانی که آن درس را نگذرانده‌اند الزامی نیست.
    - د: برای فراغت از تحصیل در دوره‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ناپیوسته و کارشناسی ارشد پیوسته گذراندن کاپه دروس عمومی (مصوب جلسه ۲۸۲ مورخ ۱۳۷۲/۶/۲۰ شورای عالی برنامه ریزی) الزامی است.

مقرر جلسه ۲۹۳ شورای عالی برنامه ریزی، مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۳ در مورد دستورالعمل اجرایی کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد صحیح است جهت اجرا ابلاغ شود.

دکتر سید محمد رضا چاشمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رئیس هیئت مدیره وزارت فرهنگ و آموزش عالی و

رئیس هیئت مدیره آموزش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و

رئیس هیئت مدیره دانشگاه آزاد اسلامی

خواهشمند است دستور فرمائید به واحدهای مجری ابلاغ نمایند.

سید محمد کاظم نائینی

رئیس هیئت مدیره شورای عالی برنامه ریزی